SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (4- jild)
2024

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I3Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймахамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна - педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Карамаддиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Hamroyev Asliddin Umed oʻgʻli
"GULSHANUL MULUK" ("SHOHLAR GULSHANI") ASARI – MANGʻITLAR HUKMRONLIGI DAVRI MUARRIXLIGI NAMUNASI 13-18

Bazarbayeva Shohsanam Muratovna
SIRDARYO VILOYATIDA VETERINARIYA SOHASIGA OID ISLOHOTLAR (XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARI) 19-23

Asadova Dilnoza Innatovna
OʻZBEKISTONDA RAQS SAN'ATI SOHASIDA KADLAR TAYYORLASH MASALASI TARIXI VA BUGUNI 24-28

Ҳайитов Умед Яҳёевич
ЎЗБЕКИСТОН ССР МУВАҚҚАТ ИНҚИЛОБИЙ ҚЎМИТАСИ (МАРКАЗИЙ РЕВКОМ)НИНГ ТАШКИЛ ТОПИШИ ВА ФАОЛИЯТИ 29-34

Омонова Сарвиноз Ориф қизи
ЎЗБЕКИСТОНДА СОВЕТ ДАВРИДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТНИНГ ҲОЛАТИ... 35-42

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Алимханова Нигора Алимхановна
ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 43-52

Mahmudova Dilafruz Hasanovna
KORPORATIV BOSHQARUVNING AYRIM NAZARIY JIHATLARI 53-60

Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li
SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNING EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH 61-69

Мехмоналиев Улугбек Эркинжон угли
СУЩНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ СЛУЖБЫ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ . 70-75

Паязов Мурод Максудович
"ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛЛАРИ" АЖДА ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШ ЖАРАЁНЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШ МЕТОДИКАСИ 76-86

Шадибекова Дилдор Абдурахмановна
ЛОГИСТИЧЕСКИЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА И ПРОБЛЕМЫ ЕГО РАЗВИТИЯ 87-92

Malikova Dilrabo, Khudoiberdieva Maftunabonu
INNOVATIVE HR MANAGEMENT: NECESSITY AND METHODS OF APPLICATION 93-99

Мамажонова Одинахон Алишер қизи
КОРХОНАЛАР БОШҚАРУВИДА ИННОВАЦИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ 100-106

Nozimov Eldor Anvarovich
ELEKTRON TIJORATNI RIVOJLANISHDA OʻZBEKISTON VA XORIJIY DAVLATLARNING OʻRNI 107-115

Буранова Жазира Эрграш қизи
ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ НА ИНКЛЮЗИВНЫЙ РОСТ ГОСУДАРСТВА 116-120

Худойназаров Фахритдин Хаитович
КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ АҲАМИЯТИ 121-127

Бахтиёров Бобур Баходир ўғли
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ВА БАНК ЛИКВИДЛИЛИГИНИ БОШҚАРИШНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ 128-136

Isomitdinova Gulbaxor Kurbonaliyevna
OʻZBEKISTON SHAROITIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 137-145

Yuldashev Shadiyor Shuxrat o'g'li
OLIY TA'LIM O'QUV JARAYONLARIDA ZAMONAVIY VEB TEXNOLOGIYALARI INTEGRATSIYASI 146-150

Baxtiyorov Asrorbek Azizjon oʻgʻli
TIJORAT BANKINING KREDIT SIYOSATI ASOSLARI, UNING IQTISODIY MOHIYATI 151-159

Saidov Shohruh Mirzo
SOCIO-ECONOMIC ANALYSIS OF CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS 160-169

Kunduzova Kumrixon Ibragimovna
IQTISODIY RIVOJLANISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA XOʻJALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR FAOLIYATIDAGI JORIY AKTIVLAR TUSHUNCHASI VA UNING OʻRNI 170-177

Inomjon Matkarimov
AGROKIMYO BIOKIMYO XIZMATLARI IJTIMOIY IQTISODIY SAMARADORLIGINI TA’MINLASHNING SWOT TAHLILI 178-183

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Gʻaybullayev Otabek Muxammadiyevich
JAMIYATDA ESTETIK MADANIYAT RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSLARI 184-189

Masharipova Gularam Kamilovna
MAHMUD IBN MUHAMMAD IBN UMAR AL-CHAGʻMINIYNING «AL-MULAXXAS FI-L-HAY’A» RISOLASINING NUSXALARI VA QOZIZODA RUMIYNING SHARHI 190-198

Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна
ФИЛОСОФСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ИБН СИНО И ИХ РОЛЬ В УКРЕПЛЕНИИ ДУХОВНО-ЦЕННОСТНЫХ ОСНОВ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЦИВИЛИЗАЦИИ 199-206

Urinov Xushnudjon Abdulomitovich
TA’LIM VA KASB-HUNAR ISLOHOTLARI GENEZISI: KASBIY FAOLIYAT VA MEHNATGA MUNOSABATNING TARIXIY SHAKLLANISHI 207-220

Азизқулов Акрам Абдурахмонович
ШАРҚШУНОС УИЛЬЯМ ЭРСКИН ТАДҚИҚОТЛАРИДА БОБУРИЙЛАР СУЛОЛАСИ ТАРИХИНИНГ ЁРИТИЛИШИ 221-227

Kenjayev Ulugʻbek Muratovich
BEFARQLIK HAQIDAGI FALSAFIY FIKRLAR RIVOJI 228-232

Gʻaybullayeva Laylo Safarboyevna
MAHALLADA YOSHLAR SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOIY-FALSAFIY RIVOJLANISH MASALALARI 233-238

Xoʻjanova Tamara Joʻraevna
YOSHLAR MAʼNAVIYATIGA TAHDID VA ULARDAN OʻZINI ONGLI HIMOYA QILISH KOʻNIKMALARI 239-245

Jabborova Saodat Sattorovna
MAʼNAVIY SALOHIYATNING IJTIMOIY TARAQQIYOT MANBAI SIFATIDA XUSUSIYATLARI 246-252

Xusanov Gʻolib Elmurodovich
OʻZBEK OILALARINING RIVOJLANISHIDA AXLOQIY TAFAKKUR MASALALARI 253-257

Агзамходжаева Шахноза Саидматмабовна
МУСУЛЬМАНСКОЕ БОГОСЛОВИЕ, СВЯЩЕННЫЙ КОРАН И ТВОРЧЕСТВО НАВОИ В КОНТЕКСТЕ ФИЛОСОФСКОЙ КОМПАРАТИВИСТИКИ 258-265

Oʼrazov Bobir Baxtiyorovich
IJTIMOIY DAVLATNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI: VUJUDGA KELISH SHARTLARI, BELGILARI VA FUNKSIYALARI 266-270

Qunishev Ulugʻbek Ulashevich
NEMIS KLASSIK FALSAFASIDA JAMIYAT RIVOJLANISHIGA TAʼSIR ETUVCHI AXLOQIY VA ESTETIK OMILLAR 271-275

Турдибоев Бозор Худойбердиевич
ЦИВИЛИЗАЦИЯЛАР ТАРИХИЙ ЯХЛИТЛИК НАМОЁН БЎЛИШ ШАКЛЛАРИ СИФАТИДА 276-282

Kenjayeva Dilrabo Rominovna
MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARI TAʼLIMOTIDA OʻZLIKNI ANGLASH TUSHUNCHASI VA UNING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI 283-287

Azamatova Gulrukh Islom qizi
SOCIOCULTURAL ASPECTS IN KARL POPPER'S PHILOSOPHY IN THE CONTEXT OF MODERN EDUCATION 288-293

Тошпулатова Ширин Мухиддиновна
ЭТИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ГРАЖДАНСКОЙ СЛУЖБЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 294-302

Yuldasheva Dilorom Yuldashevna
SCIENTIFIC ATTITUDE TO CONSCIOUSNESS AND ITS INFLUENCE ON THE FIELD OF EDUCATION 303-307

Bekchanov Xudoybergan Oʻrinivich, Yusupova Firuza Hajiboy qizi, Yulliyeva Sohiba Shuhrat qizi
MAKTABGACHA YOSHDAGI KATTA GURUH TARBIYALANUVCHILARDA IJTIMOIY VA KOMMUNIKATIV QOBILYATNING RIVOJLANISHI 308-314

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Ткебучава Ирина Георгиевна
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ 315-320

Ikromxonova Firuza Ikromovna, Jazira Nursultanqizi
TIPOLOGIK TAHLIL - KOMPOZITSIYA VA JANR (TARIXIY ASARLAR MISOLIDA) 321-327

Ashurova Maftuna Asqar qizi
LINGUACULTURAL PECULIARITIES OF THE CONCEPT "HAPPINESS" IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES 328-334

Mustafayeva Saodat Burxanovna
SALIM ASHUR SHE'RLARIDA LINGVOMADANIY BIRLIKLAR VOSITASIDA VOQELIKNI BADIIY TALQIN ETISH 335-340

Abdulxayeva Nodirabegim Ixtiyorjon qizi
DRAMATIK ASARLARNI TARJIMA QILISHDA LEKSIK-SEMANTIK, LINGVOKULTUROLOGIK MASALALAR 341-346

Xajiyeva Dilfuza Adambayevna
FOLKLOR VOSITALARINING ZAMONAVIY ADABIYOTDAGI O'RNI VA O'RGANILISHI 347-351

Jumanova Sevara Xolmurod qizi
KIYIM KECHAK NOMLARI TILNING BOYISH MANBAI SIFATIDA 352-356

Hojaliyev Ismail Tadjibayevich, Ismailova Sayyora Tolkinovna
MATN NAZARIYASINING SHAKLLANISHI 357-366

Abdullaev Ulmasbek Khairullayevich
LITERARY WORKS AS THE MOST IMPORTANT AND WELL-ACCLAIMED COMPONENTS OF THE CULTURAL HERITAGE OF THE NATION 367-370

Maxmudova Fotima Maqsud qizi
TYPES OF MEDIA TEXT LANGUAGE 371-375

Maxmudova Zuhra Maqsud qizi
BADIIY TARJIMANING TILSHUNOSLIKDAGI AHAMIYATI 376-380

Davronova Zulfiya Boboyevna
UZBEK- FRENCH RELATIONS AS A BINDING PART OF INTERNATIONAL CULTURAL AND HISTORICAL EXPERIENCE 381-386

Hakimova Dilrabo Yo'ldoshovna
TERMINOLOGIYA SOHASINING TARIXI VA DOLZARB MUAMMOLARI XUSUSIDA 387-392

Мадрахимов Тулибай Абдукаримович
СЎЗЛАШУВ НУТҚИНИНГ ТИЛ ФУНКЦИОНАЛ ВАРИАНТЛАРИ ОРАСИДА ТУТГАН ЎРНИ 393-395

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Ergashev Ikrom Abdurasulovich
SOLIQ INTIZOMINI BUZISH BILAN BOG'LIQ HUQUQBUZARLIKLAR UCHUN JAVOBGARLIKNING AYRIM JIHATLARINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI 396-402

Куатбек Гулнар Куатбековна
ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ МЕСТНОЙ ВЛАСТИ 403-409

Jurayev Dilmurot Mukhtarovich
ANALYSIS OF THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN ON ALTERNATIVE RESOLUTION OF DISPUTES ARISING FROM ADMINISTRATIVE AND PUBLIC LEGAL RELATIONS 410-415

Mirakhmedova Fazilat Khokim kizi
CRIMES OF MANUFACTURING AND SELLING PHARMACEUTICALS IN A WAY TO DANGER THE LIVES AND HEALTH OF INDIVIDUALS (Evaluation of Türkiye and Uzbekistan legal system) 416-428

Касимов Нодиржон Содикжонович
ҚАСДДАН ОДАМ ЎЛДИРИШ ЖИНОЯТЛАРИНИНГ УМУМИЙ ВИКТИМОЛОГИК ПРОФИЛАКТИКАСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ 429-438

Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Есенбаев Джанибек Таирович
ЭКОЛОГИК ТУСДАГИ ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАРДАН МУҲОФАЗА ҚИЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 439-445

Джалилов Сардор Шавкатович
ҲУҚУҚ МАНБАЛАРИ ВА НОГИРОНЛИГИ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИНИ КОДИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ЖАРАЁНИ 446-453

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Mirzayev Qodir Toirovich
ZAMONAVIY XOR SAN'ATI TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 454-458

Васильченко Ольга Анатольевна
ИСТОРИЯ И МЕТОДОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ИСКУССТВА В УЗБЕКИСТАНЕ 459-463

Эрназаров Алишер Эргашевич, Бекмурадов Зариф Хуррамович
ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МОДУЛЛИ ВА ЛОЙИҲАЛАШТИРИЛГАН ТУРЛАРИ ҲАМДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ 464-470

Mattiyeva Feruza Begmatdulobovna
TARJIMONLIK MALAKASINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLINGVISTIK VA DIDAKTIK XUSUSIYATLARI 471-477

Jurayev Bobomurod Tojiyevich
ABU ALI IBN SINO QARASHLARIDA TA’LIM-TARBIYA MASALALARI 478-482

Umurova Ma’rifat Yoshiyevna
XALQ QO’SHIQLARI VATANPARVARLIK TUYG'USINI RIVOJLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA 483-486

Raxmanova Dildora Abdulxamid qizi
INGLIZ TILIDA AKADEMIK YOZUV TUSHUNCHASI VA UNING TALABALAR ILMIY FAOILIYATIDAGI AHAMIYATI 487-492

Rajabiy Aziz Xasanovich
VOKAL ARTISTI FAOLIYATIDA SAHNA MAHORATINING O'RNI 493-497

Omanov Rashid Sherqobilovich
O‘QUVCHILARDA EKOLOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARINI TO‘G‘RI TASHKIL ETISH 498-501

Салимов Акром Хайитович
БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА ОИЛА, МАҲАЛЛА ВА МАКТАБ ҲАМКОРЛИГИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ 502-507

Mamatmurodov Sharofjon Khudoyarovich
TA’LIM SIFATINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI 508-514

Ли Екатерина Владимировна
СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ИННОВАЦИЙ И ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 515-523

Ахмедова Нафиса Исаходжаевна, Азаматов Абдулло Исахўжа ўғли, Лутфуллина Румия Анваровна
ЁШ ТЕННИСЧИЛАРНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҲАРАКАТЛИ ЎЙИНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ 524-533

Очилова Мехрибон Суратовна, Хамроева Феруза Асроровна
АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПЛАТФОРМ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ 534-541

Amonov Mirjon Namozovich
IJTIMOIY PEDAGOGIK FAOLIYAT VA UNING ASOSIY FUNKSIYALARI 542-547

Sharipov Habibullo Abduqahhorovich
TALABALARNING IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MUSTAQIL TA’LIMNING O’RNI VA AHAMIYATI 548-552

Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna
RAQAMLI TA’LIM MUHITIDA BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARINING IT SAVODXONLIGINI OSHIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 553-560

Xakimova Gulshan Abduxalilovna
JISMONIY TARBIYA VOSITALARI ORQALI YOSH BOLALARNI SIFATLARINI TARBIYALASH 561-565

Nazarov Rustam Irkinovich
TECHNOLOGY FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS IN HIGHER TECHNICAL EDUCATION FIELDS (IN THE EXAMPLE OF ENGLISH LANGUAGE) 566-570

Muqimova Fotima Abduqaxor qizi, Muqimova Zuxra Abduqahor qizi
CHIZMACHILIK DARSLARIDA O‘QUVCHILARNING GRAFIK SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA O‘YINLI TEXNOLOGIYALADAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI 571-576

Sulaymanova Dildora Nazarovna, Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna
BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING KREATIV TAFAKKURINI LOYIHAGA ASOSLANGAN O‘QITISH VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH MODELI 577-585

Usmonova Matluba Nosirovna
O‘QUVCHILARDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNI TARBIYALASH METODIKASINING KREATIV PEDAGOGIK YONDASHUVI 586-590

Ustaev Abdurazzoq Qurbonovich
MILLIY KURASH SPORT TURINING FUNKSIYALARI VA MAQSADGA ERISHISHDAGI VOSITALARI 591-596

Shoimqulova Nigina Xolmurodovna, Yadigarova Sitora Bahromovna
ADDRESSING CHALLENGES IN TEACHING ENGLISH IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES: A SCHOLARLY EXAMINATION 597-603

Yeshanov Marat Urazaliyevich
INGLIZ TILINI O’QITISHDA BO’LAJAK CHET TILI O’QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA PRAGMATIKANING AHAMIYATI LANGUAGE) 604-616

Tursunova Shahnoza Bekchanovna
JAMOATCHILIK FIKRINI SHAKLLANTIRISHDA JAMOATCHILIK BILAN ALOQALARNING O'RNATISH 617-622

Atoyeva Gulshoda Rabimovna
OILADAGI ZO'RAVONLIKNING O'SMIR XULQIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI 623-628

Musinova Ruxshona Yunusovna, Qurbonova Aziza Davlat qizi
JABRLANUVCHI SINDROMI, UNING ASOSIY SABABLARI VA BELGILARI 629-635

Jamolova Mokhigul Bakhtiorovna
METHODS OF DEVELOPING THE CRITICAL THINKING ABILITY OF PRIMARY CLASS STUDENTS THROUGH FAIRY TALES 636-641

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -№ 3 (4) - 2024
ISSN: 2181-1342 (Online)
https://scienceproblems.uz

Ахмедова Нафиса Исаходжаевна,
Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университети
“Теннис, бадминтон, стол тенниси назарияси ва услубияти”
кафедраси ўқитувчиси

Азаматов Абдулло Исахўжа ўғли,
Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университети
“Теннис, бадминтон, стол тенниси назарияси ва услубияти”
кафедраси ўқитувчиси

Лутфуллина Румия Анваровна
Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университети
“Теннис, бадминтон, стол тенниси назарияси ва услубияти”
кафедраси ўқитувчиси

ЁШ ТЕННИСЧИЛАРНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҲАРАКАТЛИ ЎЙИНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ

Аннотация. Мақолада стол тенниси билан шуғулланадиган спортчиларнинг жисмоний тайёргарлигини ривожлантиришда ҳаракатли ўйинлардан фойдаланилган. Ёш теннисчиларни жисмоний тайёргарлигини назорат тестлари орыали текширилган. Тадқиқотдан олдин ва кейин кузатувлар олиб борилган. Ёш теннисчиларда турли хил ҳаракатли ўйинларни қўллаш орқали жисмоний тайёргарлиги ошганлигини кўриш мумкин.

Калит сўзлар: Стол тенниси, ҳаракатли ўйинлар, жисмоний тайёргарлик.

Akhmedova Nafisa Isaxodjayevna
Teacher of the department “Theory and methodology of tennis, badminton,
table tennis” Uzbek State University of Physical Culture and Sports

Azamatov Abdulla Isaxo’ja o’g’li,
Teacher of the department “Theory and methodology of tennis, badminton,
table tennis” Uzbek State University of Physical Culture and Sports

Lutfullina Rumiya Anvarovna
Teacher of the department “Theory and methodology of tennis, badminton,
table tennis” Uzbek State University of Physical Culture and Sports

THE IMPORTANCE OF ACTION GAMES IN THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL FITNESS OF YOUNG TENNIS PLAYERS

Abstract. In the article, outdoor games are used in the development of physical fitness of table tennis athletes. Tests for monitoring the physical fitness of young tennis players have been tested. Observations were made before and after the study. In young tennis players, it is clear that physical fitness has improved through the use of various motor games.

Key words: Table tennis, outdoor games, physical training.

Ахмедова Нафиса Исаходжаена,
Преподаватель кафедры «Теория и методика тенниса, бадминтона, настольного тенниса»
Узбекский государственный университет физической культуры и спорта

Азаматов Абдулло Исахужа угли,
Преподаватель кафедры «Теория и методика тенниса, бадминтона, настольного тенниса»
Узбекский государственный университет физической культуры и спорта

Лутфуллина Румия Анваровна
Преподаватель кафедры «Теория и методика тенниса, бадминтона, настольного тенниса»
Узбекский государственный университет физической культуры и спорта

ВАЖНОСТЬ ПОДВИЖНЫХ ИГР В РАЗВИТИИ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ ЮНЫХ ТЕННИСИСТОВ

Аннотация. В статье подвижные игры используются в развитии физической подготовленности спортсменов по настольному теннису. Проверены тесты контроля физической подготовленности юных теннисистов. Наблюдения проводились до и после исследования. У юных теннисистов видно, что физическая подготовленность улучшилась за счет использования различных двигательных игр.
Ключевые слова: Настольный теннис, подвижные игры, физическая подготовка

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI1Y2024N75

Мавзунинг долзарблиги. Юртимизда соғлом ва баркамол авлодни вояга етказиш давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бири бўлиб, миллат генофонини асраш, оилада, жамиятда соғлом турмуш тарзини шакллантириш, спорт машғулотларининг сифатини яхшилаш ва уларнинг самарадорлигини кўтариш, спорт турларини ривожлантириш ҳамда оммавийлигини ошириш, иқтидорли спортчиларни саралаш ҳамда юқори малакали мураббийларни тайёрлаш долзарб масалалардан ҳисобланади.

Шу боисдан замонавий спорт мусобақаларида ўзаро рақобатнинг кескинлашуви ва спорт натижаларининг тўхтовсиз ўсиб бориши ўқув-машғулот жараёнига янгича илмий назар билан ёндашишни тақозо этади. Юксак махорат, кенг ва психофункционал имкониятларга эга ёш, иқтидорли ҳамда рақобатбардош спортчиларни тайёрлаш муаммоси муқобил ва самарадор педагогик технологияларни ишлаб чиқиш заруриятини кучайтирмоқда. [2, 125].

Таъкидлаш жоизки, жисмоний тарбия ва спорт машғулотларининг самарадорлиги нафақат уларнинг узлуксизлиги ва мунтазамлиги билан белгиланади, балки бу машғулотлар ҳажми, шиддати ва таъсир этиш қиймати билан асосланиши лозим. Бинобарин, машғулотлар жараёнида болаларнинг жисмоний имкониятларини меъёрий тест машқлари ёрдамида босқичли назорат остига олиш ва олинган динамик натижалар асосида шу машғулотлар мазмунига мувофиқ ўзгартиришлар киритиш,

болалар ўртасида оммавий спортни ривожланиш динамикасини ўрганиш ва шу жараён самарадорлигини ошириш билан боғлиқ бўлган моддий, ҳуқуқий, меъёрий ва ташкилий омиллар ҳолатини аниқлаш муҳим аҳамият касб этади.

Болалар спортини ривожлантириш фақатгина моддий-техник жиҳатлари билан белгиланмайди, балки ёш авлодни глобал миқёсда жисмоний тарбия ва спортга жалб қилиш, машғулотларни илмий асосда ташкиллаштириш ва спорт маҳоратининг фундаментал негизи бўлмиш жисмоний тайёргарликни самарали шакллантириш муҳимлигига эътибор қаратади.

Спорт тайёргарлиги кўп босқичли мураккаб педагогик жараён бўлиб, машғулотларни илмий асосда ташкил қилиниши тақозо этади. Машғулотларда қўлланиладиган жисмоний ва функционал имкониятларига мослаб режалаштирилиши ва қўлланилиши лозим. Ушбу машқлар сони шиддати, қайтарилиши ва давом этиш вақти биологик қонунларга асосланиши даркор. Агар машқлар юкламаси болалигидан ўта юқори бўлса, шундай юклама боланинг организмига салбий таъсир этиши мумкин. Аксинча юклама имкониятларидан кам бўлса, шаклланиш жараёни сустланиши мумкин. Айрим мураббийлар қисқа вақт ичида жисмоний сифатларни ривожлантириш жадаллаштириш тезроқ малакали спортчи тайёрлаш мақсадида махсус ва ихтисослашган машқларни зўрма-зўрини қўллайдилар, тўғри айрим ҳолатда яъни агар боланинг наслий ва индивидуал жисмоний имкониятлари серзаҳира бўлса бундай бола тезда спортчи бўлиб етишади.

Замонавий стол теннисда теннисчиларнинг самарали ўйин кўрсатиши ва юқори натижаларга эришиши, ўта шаклланган жисмоний тайёргарлик эвазига амалга оширилиши мумкин. Бундан ташқари тезкор ҳаракатланиш, иш қобилиятини туширмасдан узоқ вақт малакаларни самарли бажара олиш қобилиятлари ҳам етакчи ўринда туради. Шунинг учун спорт тайёргарлиги тезкорлик, куч, чаққонлик, чидамкорлик ва эгилувчанлик сифатларига алоҳида эътибор қаратиш мақсадга мувофиқдир. Чунки, ушбу сифатларнинг етарли даражада ривожланган бўлиши спорт маҳоратининг самарали шаклланишига олиб келади. Бошқача қилиб айтганда, бу сифатлар спорт маҳоратини тез ва мукаммал ўсиши учун энг зарур пойдеворидир. [6, 131].

Мавзуни ўрганишдан мақсад: Ёш теннисчиларнинг жисмоний техник тайёргарлик даражасини аниқлаш ва ўқув машғулотлари жараёнида ҳаракатли ўйинлар орқали шаклантириш усулларини ўрганиш ҳамда амалиётда қўллашдан иборатдир.

Тадқиқот олиб бориш вазифалари. Юқоридаги мақсадига эришиш учун қуйидаги вазифалар амалга оширилди.

1. Танланган мавзу юзасидан Илмий мақолалар, илмий адабиётлар, олимларнинг илмий тадқиқотларининг назарий жиҳатларини ўрганиш ва таҳлил қилиш.

2. Тадқиқот ўтказиш учун тадқиқотнинг объектини, тажриба ва назорат гуруҳларини аниқ белгилаб олиш.

3. Ёш теннисчиларнинг жисмоний ва техник тайёргарлигини махсус тестлар орқали баҳолаш.

4. Ёш теннисчиларнинг жисмоний техник тайёргарлигини ривожлантириш учун ҳаракатли ўйинлар мажмуасини ишлаб чиқиш ва машғулотларда қўллаш.

5. Тадқиқот давомида амалга оширилган ишларни ва тадқиқот натижаларини умумлаштириб хулосалар қилиш ва амалий тавсиялар бериш.

Ёш теннисчиларнинг жисмоний ва техник тайёргарлигини ривожлантиришда ҳаракатли ўйинларнинг ўрни беқиёсдир. Хусусан болаларнинг севимли машғулоти ҳаракатли ўйинлар ҳисобланади машғулотларда ҳам ушбу ҳаракатли ўйинлар орқали шуғулланувчиларнинг жисмоний сифатларини, техник ҳаракатларини ривожлантириш учун фойдаланиш айни муддаодир.

Ҳаракатли ўйинлар болаларнинг жисмоний қобилиятларини ривожлантиришга хизмат қилади. Бундай ўйинлар турли қийинчиликларни енгишга ўргатади ва болаларда ҳар хил фазилатларни камол топтиради. Улар машқлар орқали юриш, югуриш, сакраш, ирғитиш, улоқтириш, тирмашиб чиқиш каби ҳаракатларни мукаммаллаштиради.

Шунингдек, ҳаракатли ўйинлар болаларда ахлоқий жиҳатларни ҳам шакллантиради. Масалан, интизомлилик, дўстлик, бир-бирига ҳурмат, онглилик, жамоада ўзини тутиш, ўйин қоидаларига риоя қилиш, диққат, обрў учун кураш, ўртоқларга беғараз ёрдам бериш каби фазилатларни ривожлантиради. Бундай ўйинларга "Эпчил болалар", "Қувлашмачоқ", "Ким келди" ва бошқалар мисол бўла олади.

Ҳаракатли ўйинлар айни вақтда болаларга қувонч ва завқ ҳам беради, чунки улар мусобақа шаклида ўтади. Шундай қилиб, бундай ўйинлар болаларни ҳар томонлама ривожлантиришга хизмат қилади.

Ёш теннисчиларни тайёрлаш жараёнида, айниқса дастлабки босқичда, ҳаракатли ўйинлардан фойдаланиш муҳим аҳамият касб этади. Чунки бир хилдаги мунтазам берилаётган машқлар болаларда қизиқишнинг сўнишига олиб келиши ва уларни спортдан совутиши мумкин. Шунинг учун ёш спортчиларни тайёрлашда улардаги ташаббускорликни рағбатлантириш ва фаол иштирок этишларига шароит яратиш зарур.

Ҳаракатли ўйинлар орқали болаларда жисмоний сифатлар ривожланади, техник-тактик маҳоратлари шаклланади. Шу сабабли, ўйинларни ташкил этишда болаларнинг ташаббуслари ва фаоллигини рағбатлантириш муҳим роль ўйнайди.

Ёш теннисчиларнинг ҳолатини ўрганиш ва уларда ҳаракатли ўйинларга нисбатан қизиқишларини аниқлаш мақсадида махсус тест меъёрлари қабул қилинган. Бу меъёрлар ёш спортчиларни тайёрлаш жараёнини янада самаралироқ ташкил этишга ёрдам беради.

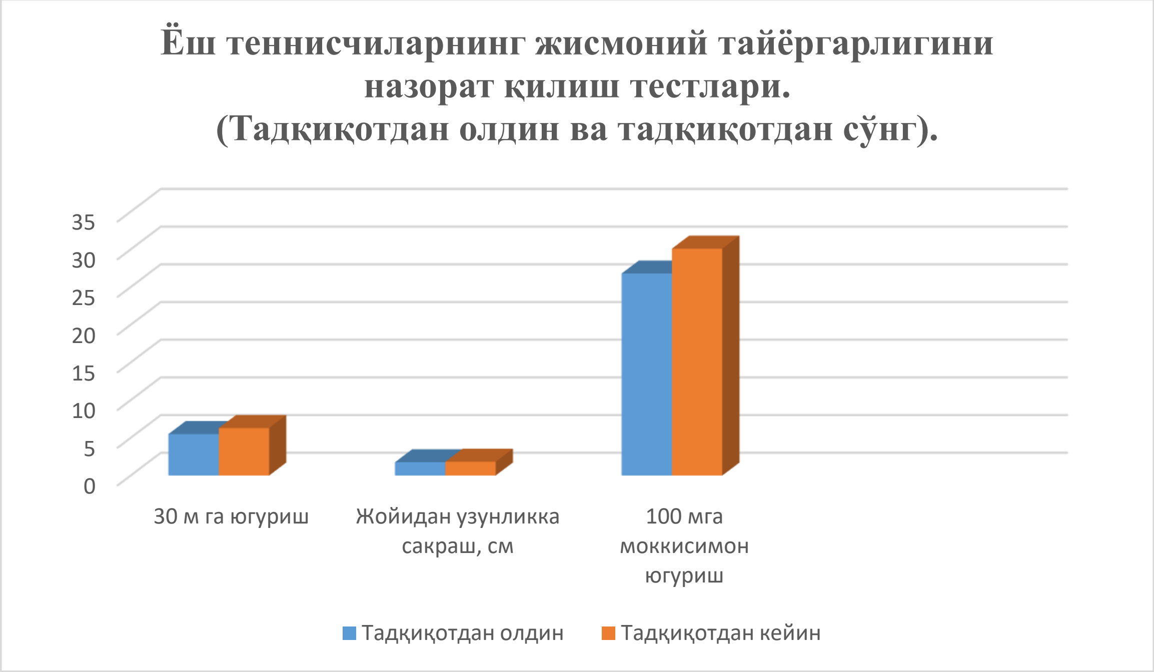

Изоҳ; **Т/о**-тадқиқотдан олдин, **Т/к**-тадқиқотдан кейин.

Юқоридаги тестлар орқали теннисчиларнинг жисмоний ва техник тайёргарлигини тадқиқот бошида ва тадқиқот сўнгида баҳоладик, олинган натижалар жадвалларда акс эттирилди. Теннисчиларнинг тадқиқотдан олдин ва кейинги қайд этган натижаларини бир-бири билан таққослар эканмиз бу ерда тадқиқотдан олдинги натижаларга нисбатан тадқиқотдан кейинги натижа сезиларли даражада ўсганлигини кузатишимиз мумкин. Тадқиқотдан олдинги ва тадқиқотдан кейинги тест натижаларининг таҳлилига кўра теннисчиларнинг жисмоний ва техник тайёргарлик даражаси тадқиқотдан сўнг ўртача ҳисобда **1,4 %** ўсганлиги исботланди.

Тадқиқот давомида ёш теннисчиларнинг жисмоний ва техник тайёргарлигини ривожлантиришда қўлланилган халқ ҳаракатли ўйинлар.

Ёш теннисчиларнинг жисмоний сифатларини ривожлантириш учун ўйинларни қуйидаги гуруҳларга ажратиш мумкин:

1. Тезкорликни ошириш учун мўлжалланган ўйинлар;
2. Кучни мустаҳкамлашга қаратилган ўйинлар;
3. Чаққонликни яхшилашга хизмат қиладиган ўйинлар;
4. Чидамлиликни оширишга мўлжалланган ўйинлар;
5. Эгилувчанликни ривожлантирадиган ўйинлар.

Айрим ўйинлар бир вақтнинг ўзида бир нечта жисмоний сифатни ривожлантириш имконини беради. Болалар ёши катталашган сари, бундай ўйинлар янги жиҳатлар билан бойиб боради. Шу жараёнда ўйинлар оддийдан мураккабга томон ривожланади. Бунда фақат янги ҳаётий вазиятлар акс эттирилмасдан, балки ўша ўйиннинг ўзига хос шакллари ҳам такомиллашиб боради. Бу жараён болаларнинг билим даражаси ва ҳаётий тажрибасининг ортиши билан боғлиқ равишда юз беради.

1. Тезкорликни тарбияловчи ўйинлар. Тезкорликни ривожлантириш учун машқлар максимал тезликда бажарилиши керак. Бундай ўйинлар сигналга тез жавоб қайтаришни, қисқа вақт ичида кўп ҳаракатларни бажаришни, бутун танани ёки унинг бир қисмини тез ҳаракатлантиришни талаб қилади. Икки гуруҳнинг фаол рақобатлашувига асосланган ўйинларга алоҳида эътибор қаратилади.

Ҳаракатланаётган объектга нисбатан тез реакция қилиш кўникмаларини ривожлантирувчи ўйинлар яхши самара беради. Бундай ўйинларга "Дўппи кийишда ким ғолиб?", "Тўрт бурчак", "Бўш жой", "Ким тезкор ўйнайди" каби ўйинлар киради.

Масалан, "Дўппи кийишда ким ғолиб?" ўзбек халқининг анъанавий ҳаракатли ўйинларидан бири бўлиб, бола тезкорлик ва чаққонлигини ривожлантиришга хизмат қилади. Ўйинда болалар икки гуруҳга бўлинади ва 30 метрлик масофа икки дўппи билан белгиланади. Гуруҳлардан иккитадан бола шу масофага югуриб бориб, дўппини бошидан тушмай қайтиши керак. Ўйин гуруҳдаги барча болаларнинг бошига дўппи кийгизилгунча давом этади. Шартни тезроқ бажарган гуруҳ ғолиб ҳисобланади.

2. Кучни ривожлантирувчи ўйинлар. Ўқувчиларнинг куч сифатини ривожлантириш учун ўқитувчи мушак гуруҳларини мақсадли равишда машқ қилдирадиган ўйинларни танлаши керак. Бундай ўйинларда болалар ўз тана оғирлиги, ташқи юк ёки рақиб қаршилигини енгишга мажбур бўлади. Куч ривожлантиришга хизмат қиладиган ўйинлар сифатида "Хўроз-хўроз", "Улоқ", "Отдан ағдариш", "Оқсоқ бўри ва қўйлар", "Чуқурга тушир" каби ўйинлар тавсия этилади.

"Хўроз-хўроз" ўйини қанчалик кўп болалар иштирок этса, шунчалик қизиқарли бўлади. Асосан ўғил болалар иштирок этадиган бу ўйинда болалар икки гуруҳга бўлинади, сардорлар сайланади. Ўқитувчи синфни икки жамоага ажратади. Улар юзма-юз қараб турадилар. Ҳар гуруҳдан биттадан бола ўртага чиқади. Улар қўлларини орқага олиб, бир оёқда сакрашиб, бир-бирларини елкалари билан итаришга ҳаракат қиладилар. Бунда оёқни ерга қўйиш ёки қўлларни олдинга олиб ўйнаш мумкин эмас. Ўйиннинг мақсади болалар кучини синаш ва чидамлиликни оширишдир.

Бошқа бир вариантда, ерга доира чизилади ва икки бола шу доира ичида ўйнайди. Улар бир оёқда сакраб, бир-бирларини елкалари билан итаришга ҳаракат қилади. Доирадан чиқиб кетган ёки оёғини ерга қўйган бола ютқизган ҳисобланади.

Тезкорлик ва кучни ривожлантирадиган ўйинлар болаларга турли вазифаларни енгиллик билан бажаришга ёрдам беради.

3. Чаққонликни тарбияловчи ўйинлар. Чаққонликни ривожлантириш учун бажариш шароитлари ўзгарувчан ва аниқ ҳаракатларни талаб этадиган миллий ўйинлардан фойдаланиш тавсия этилади. Бундай ўйинларга "Алмаш қадамлар", "Тирилтиришма", "Урди-қочди", "Олача товуқ", "Ким чаққон" каби ўйинлар киради.

Масалан, "Алмаш қадамлар" ўйини болаларни чаққонликка ўргатади. Бу ўйинда болалар икки гуруҳга бўлинади ва узунасига сафга тизиладилар. Сўнгра улар навбат билан тортилган чизиқ устидан чиллак қадамлар билан юришлари керак. Қўлларни ҳолатини ўзгартириб, ўйин қоидаларини мураккаблаштириш мумкин: 1) қўлларни ён томонга узатган ҳолда, 2) қўлларни орқага олган ҳолда, 3) қўллар билан бошнинг орқасини ушлаган ҳолда.

Ўйинни энг чаққон ва хатосиз бажарган гуруҳ ғолиб ҳисобланади. Мувозанатни бузган, чизиқдан четга чиққан ўйинчилар ўйиндан чиқади. Ўйин шу тариқа давом этади. Бу ўйин болаларда руҳий сезгирликни шакллантиради, уларни чаққонликка ундайди ва қоматни тўғри тутишга ўргатади. Гуруҳларга бўлиниб ўйналганда болаларда жисмоний тарбияга қизиқиш ортади. Бу ўйин қадимдан ота-боболаримиз томонидан кенг ўйналган.

4. Чидамлиликни тарбияловчи ўйинлар. Кўплаб миллий халқ ҳаракатли ўйинлари жадал бажариладиган машқлардан иборат бўлгани учун болаларда тезкорлик ва чидамлилик каби жисмоний сифатлар шаклланади. Бундай ўйинларда жисмоний юклама аста-секин оширилиб борилади, масалан:

– Майдоннинг ўлчамини катталаштириш
– Ўйинчилар сонини камайтириш
– Жиҳозлар (таёқча, рўмолча, арқон, тўп ва ҳоказо)нинг сонини кўпайтириш
– Югуриш масофасини узайтириш
– Тўсиқлар сонини ошириш
– Мураккаб машқларни қўллаш ва уларнинг сонини кўпайтириш

Бу усуллар изчиллик билан қўлланилганда чидамлиликни яхшироқ ривожлантиришга эришилади. Чидамлиликни шакллантирувчи ўйинлар жумласига "Оқсоқ қарға", "Ланка", "Подачи" каби ўйинлар киради.

Масалан, "Оқсоқ қарға" эстафета кўринишидаги ҳаракатли ўйин бўлиб, унда иштирокчилар икки гуруҳга бўлинади. Ҳар бир ўйинчи навбат билан бир оёғини боғлайди. "Тайёрлан - бажар" буйруғидан сўнг ҳар икки гуруҳдан биттадан ўйинчи қарама-қарши гуруҳнинг чизиғигача бир оёқда сакраб боради ва орқага югуриб келиб, боғични навбатдаги ўйинчига беради. Ўқитувчига боғични илк етказиб берган гуруҳ ғолиб ҳисобланади. Бу ўйин чидамлиликни ривожлантиришга хизмат қилади.

5. Эгилувчанликни тарбиялаш. 11-12 ёшли болаларда эгилувчанлик сифатини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиш керак, чунки бу ёшда эгилувчанликнинг ўсиш суръати секинлашади. Эгилувчанликни шакллантириш учун турли мушак гуруҳлари ва бўғинларга таъсир этадиган махсус ўйинлар танланади. Бундай ўйинлар кўпинча спорт жиҳозларидан фойдаланган ҳолда ўтказилади ва иштирокчиларнинг ўзлари ҳам оғирлик вазифасини ўташи мумкин.

Фаол эгилувчанлик мушакларнинг кучига боғлиқ бўлади. Мушакларнинг чўзилувчанлиги эса марказий нерв тизимининг таъсири остида ўзгаради. Шунинг учун ўқувчилар бундай ўйинларга қизиқиш билан қатнашганда, эгилувчанлик яхшироқ ривожланади. Эгилувчанликни талаб қиладиган ўйинлардан олдин тегишли енгил жисмоний машқлар бажарилиши муҳимдир.

Хулоса қилиб айтганда, болаларни ҳар томонлама ривожлантиришда турли хил ўйинлардан фойдаланиш жуда муҳим аҳамиятга эга. Ўйинлар болаларнинг жисмоний сифатларини шакллантиришга ёрдам беради ва уларга қизиқарли машғулотлар орқали завқ-шавқ бахш этади.

Эгилувчанликни тарбиялаш учун «Тизза остида рўмолча», «Таёқни даврага ирғитиш», «Тўсиқдан сакраб ўтиш», «Тош ўйин» каби ўйинлар тавсия этилади. Масалан, биз 11-12 ёшли ўқувчилар учун қизиқарли ва эгилувчанлик сифатини самарали равишда оширадиган «Тош ўйин» ўйинини тавсия этамиз. Ўйинда иштирок этувчилар доира бўйлаб турадилар. Уларнинг ҳар бири, бир ўйинчидан ташқари, қўлларига бештадан тошча ушлаб олади. [9, 141].

Ўйиннинг қоидаси. Ушбу матнда миллий ўйинлардан бирининг қоидалари баён этилган. Ўйинда ўйинчилар доира марказига орқа ўгирган ҳолда турадилар ва олдинга тошларини ташлайдилар. Мураббий сигнал берганда, улар тез айланиб, ўз тошларини

олишга ҳаракат қиладилар. Тошини олишга улгурмаган ўйинчи ўйиндан чиқади. Ўйиннинг ғолиби энг эпчил, чаққон ва тезкор ҳаракат қиладиган ўйинчи ҳисобланади.

Бу ўйин болаларда эгилувчанлик, уюшқоқлик ва баҳамжиҳатликни шакллантиришга хизмат қилади. Шунингдек, матнда ўғил ва қиз болаларнинг жисмоний ривожланишидаги фарқлар ҳақида ҳам тўхталиб ўтилган.

Ўғил болалар бўйи, вазни, кўкрак қафаси ҳажми ва мускул кучи жиҳатидан қиз болалардан фарқ қилади. Натижада, уларнинг ҳаракат қобилиятлари ҳам турлича бўлади - ўғил болалар тезроқ югуришади, узоқроққа сакрайдилар, яхшироқ улоқтирадилар ва кучлироқ ҳамда чидамлироқ бўладилар.

Шу сабабли, халқ ўйинларини болаларнинг жинсий хусусиятларини инобатга олган ҳолда танлаш ва ташкил этиш муҳим аҳамиятга эга.

Уларга юкни кўтариш ва бир жойдан иккинчи жойга кўчириш, қаршиликни енгиш, узоқроқ муддат югуриш, сакраш баландлигини ошириш, шунингдек, улоқтиришда нишон орасидаги масофани узайтиришдан иборат. Қизларга майин, ритмик рақс ҳаракатларига асосланган халқ ҳаракатли ўйинларини ўғил болаларга қараганда кўпроқ ўргатиш керак. Халқ ҳаракатли ўйинларини мана шу хусусиятларга қараб танлаш лозим. Шу жиҳатдан қараганда миллий халқ ҳаракатли ўйинларини икки гуруҳга бўлиб, ўрганиш мумкин:

1. Ўғил болаларга мўлжалланган ўйинлар-ўғиллар ўйини

2. Қиз болаларга мўлжалланган ўйинлар -қизлар ўйини

3. Ҳам ўғил болалар, ҳам қизлар ўйнайдиган ўйинлар, қўшма ўйинлар.

Ўғил болаларнинг физиологик ва жисмоний хусусиятларидан келиб чиқиб, уларга «Хўроз-хўроз» , «Чопон кўл», «Отдан ағдариш», «Таёқни даврага ирғитиш», «Ланка», «Қиличбозлар» каби ўйинларни тавсия этиш мумкин. Қиз болаларнинг ўйинлари нисбатан камчиликни ташкил этади, шундай бўлсада, уларга «Тош териш», «Чумчуқча», **«**Ким чаққон», «Доира ичида рақс» в.ҳ. Қўшма ўйинларга «Алмаш қадамлар», «Она товуқ ва ҳакка», «Тирилтиришма», «Урди- қочди», «Дўппи кийишда ким ғолиб?», «Тўрт муюш», «Юлдуз», «Кундуз-кеча», «Оломон пойга», «Тизза остида рўмолча», «Улоқ», «Оқсоқ қарға», «Оқсоқ бўри ва қўйлар», «Қопқон», «Қармоқча», «Подачи» каби жуда кўплаб ўйинларни тавсия этиш мумкин.

Миллий ҳаракатли ўйинлар таснифидан кўринадики, кўпчилик ўйинлар қўшма ўйинлар ҳисобланади. Шунинг учун уларни ўғил ва қиз болалар биргаликда бажарадилар. Кураш элементини ўз ичига олган машқлар бажарилаётганда қизлар шериги - дугоналари билан биргаликда бирмунча осонроқ ўйинларни бажарадилар ёки ўқитувчининг топшириғига биноан бошқа гуруҳда шуғулланадилар. [17, 148].

Хулоса ва тавсиялар. Олинган натижалар шуни кўрсатадики тўғри йўналтирилган машғулотлар натижасида яъни ёш теннисчиларни жисмоний тайёргарлигини оширишга қаратилган анъанавий стандарт машқлар ва махсус тайёрланган ҳаракатли ўйин ёрдамида тадқиқот давомида ўқув машғулотларда олиб борган ишларимизни ўз самарасини берганлигидан далолат беради.

6 ой давомида ўтказилган тажрибада ёш теннисчиларнинг жисмоний ва техник тайёргарлик даражаси биз қўллаган ҳаракатли ўйинлар эвазига сезиларли даражада яъни 1,4 % га ўсганлигини гувоҳи бўлдик. Кўриниб турибдики тажриба ҳаракатли ўйинлардан иборат.

Олинган тадқиқот натижаларига кўра, бошланғич даврда ўтказиладиган машғулотларда кўпроқ ҳаракатли ўйинларни қўллаш жисмоний тайёргарлик кўрсаткичини анча жадал ривожлантиришга асос бўлар экан.

Ёш теннисчиларни жисмоний тайёргарликлари уларни мусобақа фаолиятига кескин таъсир этувчи омиллардан ҳисобланади. Жисмоний тайёргарликда уларни барча жисмоний сифатлари ривожланганлик даражаси юқори бўлиши керак. Ёш теннисчиларни жисмоний тайёргарлигида тезлик куч сифатларини аҳамияти ўзгача.

Айниқса биз томондан қўлланилган анъанавий стандарт машқлар ва махсус танланган ҳаракатли ўйинларни ёрдамида жисмоний ва техник тайёргарлиги ҳамда кўникма, малакаларини оширишга ҳаракат қилинди. Олиб борган тадқиқотимизга асосан ёш теннисчиларни тайёрлашда ҳаракатли ўйинларнинг аҳамияти муҳим ўринга эга деб бемалол айтишимиз мумкин, ва Республикамизда ёш теннисчилар билан ишлаётган мураббийларга ҳам тавсия этардик.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Axmedova N.I. “Sport pedagogik mahoratini oshirish (tennis)”. Oʻquv qoʻllanma. Ch.: 2023y. 257 b.
2. Abdalimov O.X., Azamatova N.I. “Yosh tennischilarni tayyorlash texnologiyasi” Oʻquv qoʻllanma. T.: 2014y. 115 b.
3. Pulatov SH.A., Axmedova N.I. “Sport o’yinlari elementlariga o’rgatish (tennis)” Ch.: 2022y. 215 b.
4. Axmedova N.I., Azamatov A.I. “Tennis boyicha sport ta’lim-muasssalarida mashg’ulot o’tkazish uslubiyati”. O’quv-uslubiy qo’llanma. Ch.: 2023y. 140 b.
5. Azamatov A.I. “Stol tennisi nazariyasi va uslubiyati” Oʻquv qoʻllanma. Ch.: 2023y. 200 b.
6. Axmedova N.I. “Tennischi qizlarning jismoniy va maxsus tayyorgaligini takomillashtirish yo’llari”. Monografiya. Ch.: 2023y. 72 b.
7. Axmedova N.I. Tennis-Sport pedagogik mahoratini oshirish. O’quv-uslubiy qo’llanma. T: 2014, 200 b.
8. Нафиса Ахмедова, Шерзод Пулатов, Абдулло Азаматов. Ёш теннисчиларда тана мувозанати турғунлигининг ҳаракатланаётган объектга реакция аниқлигининг намоён этишдаги роли. Academic research in educational sciences 2020 y. OOO «Academic Research». 334-340.
9. Н.И. Ахмедова, А.И. Азаматов, Н.И. Азаматова. ЎЗБЕКИСТОН ВА ЖАҲОН РАКЕТКА УСТАЛАРИНИНГ ТОКИО-2020 XXXII ЁЗГИ ОЛИМПИЯ ЎЙИНЛАРИДА ИШТИРОКИ НАТИЖАЛАРИ ВА ПЕДАГОГИК ТАҲЛИЛИ. Fan-Sportga. 2021. 27-30
10. N.I. Akhmedova, OX Abdalimov. METHOD OF IMPROVING THE TECHNIQUE OF PLAYING IN TENNIS IN FRONT OF THE NET. Академические исследования в современной науке. 14/06/2023. 51-54.
11. Nigora Azamatova, Nafisa Axmedova, Abdullo Azamatov. Specific features of improving the technique of playing in front of the net in tennis. Collection of scientific papers. XI internashional scientific conference of students and young scientists. Chirchik, Uzbekistan.1.№1. 2022/9/24. 85-86
12. N.I. Akhmedova, R.A. Lutfullina, A.I. Azamatov, N.I. Azamatova. METHOD OF IMPROVING THE TECHNIQUE OF PLAYING IN TENNIS IN FRONT OF THE NET. Евразийский журнал академических исследований. 2022/6/30. 541-543.
13. Н.И. Ахмедова, А.И. Азаматов, Н.И. Азаматова. ЁШ ТЕННИСЧИЛАРДА ТАНА МУВОЗАНАТИ ТУРҒУНЛИГИНИНГ ҲАРАКАТЛАНАЁТГАН ОБЪЕКТГА РЕАКЦИЯ АНИҚЛИГИНИ НАМОЁН ЭТИШДАГИ РОЛИ. Fan-Sportga. 2022. 28-31.

14. Nigora Isakhodzhaevna Azamatova, Nafisa Isakhodzhaevna Akhmedova, Abdullo Isaxodja Oglu Azamatov, Rumiya Anvarovna Lutfullina. Agreed rules, disciplinary procedures, sanctions and other forms of combat against doping in sport. Science and Education. 2022. 1800-1806.
15. Нигора Исаходжаевна Азаматова, Нафиса Исаходжаевна Ахмедова, Абдулло Исаходжа Угли Азаматов, Румия Анваровна Лутфуллина Ўзбекистон терма жамоаси теннисчиларнинг олимпия ўйинларида натижа динамикаси ва спорт формаси таҳлили. Science and Education. ООО «Open science». 2022. 3.№5. 1378-1382.
16. Н.И. Ахмедова, Н.И. Азаматова, А.И. Азаматов. МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИГРЫ У СЕТКИ В ТЕННИСЕ. 2017. 121-124
17. Н.И. Ахмедова, Н.И. Азаматова, А.И. Азаматов. ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ МЕТОДИКА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИГРЫ У СЕТКИ В ТЕННИСЕ. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФИЗИЧЕСКОГО, 2016. 125-128.
18. N.I. Akhmedova, N.I. Azamatova, A.I. Azamatov, F.T. Umaraliyeva, Sh. D. Saidova. THE IMPORTANCE AND ROLE OF SPORT IN HIGHER EDUCATION. Science and innovation in the education system. 08.11.2023. №2. 56-64.
19. N.I. Akhmedova, N.I. Azamatova, A.I. Azamatov, F.T. Umaraliyeva, Sh. D . Saidova. RATIONAL NUTRITION IN THE LIFE OF STUDENTS. 2023/11/8. Current approaches and new research in modern sciences. 2.№11. 33-38
20. N.I. Akhmedova, N.I. Azamatova, A.I. Azamatov, F.T. Umaraliyeva, Sh. D. Saidova. USE OF SPECIAL TENNIS EXERCISES IN PHYSICAL EDUCATION CLASSES AMONG STUDENTS. Академические исследования в современной науке. 2. №24. 47-52.
21. Axmedova , N.., Abdalimov, O.., Azamatov, A.., &Lutfullina, R.. (2023). OLIY O'QUV YURTLARIDA TA'LIM JARAYONIDA TALABALARNING AQLIY ISH FAOLIYATINI O'ZLASHTIRISHDA JISMONIY TARBIYA TARBIYA TADBIRLARINING AHAMIYATI. *Молодые ученные,* 1(20), 50-53.
22. Axmedova , N.., Abdalimov, O.., Azamatov, A.., &Lutfullina, R.. (2023). OLIY TA'LIMDA SPORTNING AHAMIYATI VA O'RNI. Наука и инновация, 1(33), 96-100.

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I3Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).